Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri 6.11.2019

Kunta- ja terveysjaostolle

Viite: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 (HE 29/2019 vp)

LAUSUNTO

Yleistä

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien kaikkien toimialojen toimintaan vaikuttavat vahvasti toimintaympäristön muutostrendit; kansainvälistyminen, väestörakenteen muutokset ja muuttoliike, teknologian murros ja digitalisaatio. Perus- ja ihmisoikeuksien sekä EU-oikeuden merkitys on korostunut, sovellettavat oikeuslähteet monimuotoistuneet ja käsiteltävät oikeussuhteet monimutkaistuneet. Väestön ikääntyminen ja heikko taloudellinen tilanne heijastuvat suoraan virastojen toimintaan sen palvelujen tarvetta lisäävästi.

Suunnittelukauden aikana toimintaympäristössä on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Talous- ja velkaneuvonnan järjestäminen siirrettiin aluehallintovirastoilta sekä kunnilta oikeusapu- ja edunvalvontapiirien tehtäväksi 1.1.2019 lukien. Hallinnonalalla on käynnissä useita hankkeita organisaatioiden, työmenetelmien ja tietojärjestelmien sekä toimitilojen ja työympäristöjen uudistamiseksi, jotka tulevat vaatimaan merkittävää työpanosta sekä muutoskyvykkyyttä oikeusapu- ja edunvalvontapiirien henkilöstöltä.

Pääministeri Rinteen hallitusohjelma tulee tuomaan monia muutoksia oikeusapu- ja edunvalvontapiirien toimintaan suunnittelukauden aikana. Näiden muutosten vaikutuksia ei ole mahdollista vielä valmistelun tässä vaiheessa riittävällä tarkkuudella arvioida. Varmaa kuitenkin on, että hallitusohjelman tavoitteiden saavuttaminen tulee vaatimaan oikeusapu- ja edunvalvontapiirien voimavarojen vahvistamista suunnittelukauden aikana. Virastojen toimintaan tulevat suoraan vaikuttamaan ainakin seuraavat valtiovarainministeriön talousarvioehdotukseen sisältyvät ja hallitusohjelmaan pohjautuvat ehdotukset:

Osoite
Porkkalankatu 13 G, 2. krs
00180 Helsinki

Puhelin
050 556 5654

Sähköposti
etela-suomi.oaevpiiri@oikeus.fi

- Yhteistyössä talous- ja velkaneuvonnan, ulosoton, sosiaali- ja terveystoimen sekä järjestöjen kanssa kehitetään ylivelkaantumisen ehkäisemiseen tähtääviä vuorovaikutteisia toimintamalleja ja -menetelmiä. Selvitetään keinoja, joilla parannetaan kansalaisten talousosaamista ja talouden hallintaa.
- Aloitetaan selvitys oikeusavun tulorajojen nostamisesta ja keskituloisten oikeusavusta.
- Käsittelyketjut ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan. Arvioidaan kansalaisten ja turvapaikanhakijoiden oikeusavun muutostarpeita v. 2019 valmistuvan tutkimuksen pohjalta. Oikeusavun asianajoprosessin toimivuutta kehitetään yhtenäistämällä toimintatapoja. Kehitetään oikeusavustajien valtakunnallista päivystysjärjestelmää v. 2019 valmistuvan selvityksen pohjalta. Yleisen edunvalvonnan prosesseja kehitetään parhaiden käytäntöjen mukaiseksi. Kuluttajariitalautakunnan valitusten käsittelyprosessin toiminta- ja menettelytapoja kehitetään v. 2018 valmistuneen auditoinnin pohjalta. Vuonna 2019 linjataan jatkotoimenpiteet oikeusapu- ja edunvalvontavirastosta laaditun selvityksen ja siitä saatujen lausuntojen johdosta.
- Oikeudellinen ongelma ratkaistaan mahdollisemman varhaisessa vaiheessa. Selvitetään oikeusaputoimistojen mahdollisuuksia antaa sovittelupalveluja asianajotoimeksiantojen ohella ja lisätään yhteistyötä sovittelupalvelua antavien toimijoiden kanssa.
- Neuvontapalvelut ovat helposti kansalaisen saavutettavissa. Oikeusaputoimistoihin luodaan monipuolisia asiakaslähtöisiä oikeudellisen neuvonnan muotoja.
- Sähköinen asiointi ja palvelut ovat asiakaslähtöisiä. Talous- ja velkaneuvonnan etäpalvelua kehitetään ja oikeusavun sekä edunvalvonnan etäpalvelua laajennetaan.

Edunvalvonnan päämiesmäärän kehitys

Vuosina 2020-2023 edunvalvonnan päämiesmäärän ennustetaan edelleen kasvavan.

Yleisen edunvalvonnan päämiesten hoidettavien asioiden laatu on muuttunut entistä laajemmaksi ja kompleksisemmaksi, mikä lisää annetun palvelun tarvetta ja siihen tarvittavia voimavaroja. Päämiesten asioiden hoitamiseen kuluu normaalia enemmän työaikaa ja ne vaativat enemmän osaamista. Myös henkilöstön liikkuvuus ja kansainvälistyminen on jatkuvasti kasvussa.

Turvapaikanhakijat ja asiamäärät oikeusaputoimistoissa

Kansainvälistä suojelua koskevien asioiden määrä oikeusaputoimistoissa on noussut merkittävästi 2016 lukien turvapaikan hakijoiden suuren määrän sekä kansainvälistä suojelua koskevien asioiden käsittelyyn tulleiden muutosten johdosta.

Työmäärää ja sen vaatimaa resurssitarvetta turvapaikka-asioissa arvioitaessa on otettava huomioon suullisten käsittelyjen tavanomaista huomattavasti korkeampi määrä sekä vastuu palvelun tuottamisesta. Painopiste kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa on siirtynyt pysyvästi yksityiseltä sektorilta oikeusaputoimistoihin. Mikäli hallitusohjelman mukaiset muutokset turvapaikanhakijoiden oikeusapuun toteutuvat, tulee se merkittävästi lisäämään turvapaikka-asioiden käsittelyä ja siten palvelun tarvetta oikeusaputoimistoissa. Lainmuutoksen aikataulua, sisältöä tai tarkempaa vaikutusta henkilöstömääriin ei ole mahdollista arvioida tässä vaiheessa.

Oikeusaputoimistojen asiamääräkehitys muissa asioissa

Oikeusaputoimistoissa pyritään oikeusavun strategiassa asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden mukaisesti tarjoamaan oikeudellista apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa mm. tarjoamalla oikeudellista neuvontaa niin puhelimitse kuin chat-palvelun kautta. Muissa kuin neuvonnallisissa toimenpiteissä päämiesten hoidettavien asioiden laatu on keskimääräistä laajempaa ja kompleksisempaa, mikä vaatii enemmän aikaa sekä yhä laaja-alaisempaa ja syvällisempää oikeudellista osaamista.

Johtaminen ja esimiestyö

Julkisen johtamisen menestys on tulevaisuutemme elinehto. Hyvällä johtamisella ja osaavalla ja sitoutuneella henkilöstöllä luodaan edellytykset hallinnon toiminta- ja palvelukyvylle ja viime kädessä koko suomalaisen yhteiskunnan menestykselle ja hyvinvoinnille.

Julkinen johtaminen rakentuu vahvalle yhteiselle arvopohjalle. Siinä korostuvat sekä perinteiset hyvän hallinnon periaatteet että ammattimaisen johtamisen vaatimukset. Hyvä hallinto edellyttää samanaikaisesti sekä jatkuvuutta että muutosta. Hyvä ja kokonaisvaltainen toiminnan johtaminen edellyttää muun muassa toimeenpano- ja

palvelukykyä, esimerkillistä henkilöstöjohtamista ja hyvän hallinnon toteutumista. Hyvä esimiestyö ja toimiva hallinto vaikuttavat keskeisesti virastojen tulokselliseen toimintaan.

Esimiestyön ja johtamisen vaatimukset lisääntyvät ja muuttuvat jatkuvasti hallinnon ja toimintaympäristön muutosten myötä. Valtiovarainministeriö on ennakoinut julkisen johtamisen muutostekijöitä ja maamerkkejä vuoteen 2023. Johtajilta odotetaan mm. toimintatapojen uudistamista hyödyntäen tietoa ja uutta teknologiaa, myös tekoälyä, kykyä toimia vahvasti vuorovaikutuksessa. Kumppanuus ja luottamus eri toimijoiden välillä korostuu. Johtajilta ja esimiehiltä odotetaan tahtoa kantaa vastuuta osana valtioyhteisöä ja halua määrätietoisesti kehittyä johtajana.

Lopuksi

Vahva julkinen hallinto on koko oikeusvaltiomme toimivuuden perusta ja mahdollistaa pohjan kehitystyölle entistä kansalaislähtöisempiin julkisiin palveluihin.

Oikeusministeriön ydintehtävänä on huolehtia oikeusjärjestelmän ja oikeusvaltion toimivuudesta. Julkisen oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan tarvetta lisäävät kansainvälistyminen, perus- ja ihmisoikeuksien sekä EU-oikeuden merkitys, sovellettavien oikeuslähteiden monimuotoistuminen ja käsiteltävien oikeussuhteiden monimutkaistuminen, väestön ikääntyminen ja heikko taloudellinen tilanne.

Palvelujen kasvava tarve edellyttää henkilöstövoimavarojen ja resurssien suunnitelmallista käyttöä ja oikeaa kohdentamista sekä toiminnan jatkuvaa ja vahvaa kehittämistä ja uudistamista. Samaan aikaan kiihtyvä eläköityminen edellyttää erittäin huolellisesta henkilöstösuunnittelua, osaamisen kehittämistä ja kilpailukyvystä huolehtimista. Henkilöstöresurssien allokointi todellisen kysynnän mukaan on tärkeää ja digitaalisten työtapojen käyttöönotto sekä prosessien kehittäminen välttämätöntä. Organisaation toiminnan edellytyksenä oleva osaaminen on ihmisten osaamista, jonka vuoksi henkilöstön kehittämiseen on panostettava merkittävästi nykyistä enemmän.

Hallitus on valmistelemassa julkisen hallinnon strategiaa, jonka keskeinen tavoite on kansalaisille annettava palvelulupaus. Strategialla tavoitellaan julkisen hallinnon läsnäolon vahvistamista suomalaisten arjessa koko maan alueella molemmilla kansalliskielillä, digitaalisen esteettömyyden kehittämistä ja selkeän hallinnollisen kielen käytön laajentamista. Palvelulupauksen toteuttaminen ja digitaalisten palvelujen kehittäminen

Osoite
Porkkalankatu 13 C, 4. krs
00180 Helsinki

Puhelin
050 306 1447

Sähköposti
etela-suomi.oaevpiiri@oikeus.fi

edellyttävät julkishallinnolta uutta osaamista. Pärjätäkseen kilpailussa koulutetusta työvoimasta hallitus on käynnistämässä koko konsernin yhtenäisen henkilöstöjohtamisen uudistusohjelman, jolla parannetaan valtion kilpailukykyä työnantajana sekä valmistaudutaan suureen rekrytointitarpeeseen. Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri pitää tätä erittäin tärkeänä.

Muilta osin viitataan Länsi- ja Sisä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiirin lakivaliokunnalle 11.10.2019 antamaan lausuntoon hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020.

Helsingissä 6. marraskuuta 2019

Kurki Marjo 911727061

Allekirjoittaja Kurki Marjo 911727061
DN: cn=Kurki Marjo 911727061, c=FI, o=Oikeusministeriö, email=marjo.kurki@oikeus.fi
Syy: Hyväksyn dokumentin
Päivämäärä: 2019.11.06 08:51:21 +02'00'

Marjo Kurki

johtaja / direktör

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri

Södra Finlands rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt

Osoite
Porkkalankatu 13 C, 4. krs
00180 Helsinki

Puhelin
050 306 1447

Sähköposti
etela-suomi.oaevpiiri@oikeus.fi